

Paulina Wójcik

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Polska

ORCID: 0009-0005-0999-3808

s221326@student.uek.krakow.pl

Martyna Dobrowolska

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Polska

ORCID: 0009-0007-4811-1462

s221065@student.uek.krakow.pl

Problematyka naruszania dóbr osobistych małoletniego przez udostępnianie jego wizerunku w internecie

*The Issue of Infringement of the Personal Rights of a Minor by
Making His Image Available on the Internet*

ABSTRACT

The violation of the personal rights of minors by their parents or legal guardians in the context of the publication of their image in the Internet space is a social problem which, according to the authors, requires special attention and thorough analysis. Many parents are unaware of the consequences of publishing their children's image online, which may lead to potential threats to their privacy, safety and reputation. In this study, the authors undertook to discuss the problem of violation of personal rights of minors by their parents or legal guardians who publish their image on the Internet without their consent. The text is an attempt to find an answer to the key question nowadays: Do current legal regulations adequately protect minors from infringement of personal rights by making their image available on the Internet?. A legal-dogmatic and legal-comparative analysis of found data will be used to answer this question and to prove the posed thesis. The thesis that minors, on the grounds of the Civil Code and the Code of Civil Procedure, have the right to pursue claims against parents who have published their image on the Internet without their consent, is confronted with the existing jurisprudence and national laws, which constitute an introduction to the consideration and comprehensive discussion of the title issue.

Keywords: minors, civil code, right to image, personal rights, code of civil procedure

WPROWADZENIE

W przedmiotowym opracowaniu omówiona zostanie problematyka naruszania dóbr osobistych osób małoletnich przez ich rodziców lub opiekunów prawnych, którzy bez ich zgody dopuszczają się publikacji ich wizerunku w internecie. Celem artykułu jest skonfrontowanie praw osoby małoletniej względem przepisów krajowych i unijnych oraz zwrócenie uwagi nieświadomym opiekunom prawnych na zagrożenia i ewentualne konsekwencje prawne wynikające z publikowania wizerunku swoich dzieci.

W pracy przybliżone zostaną rewolucje społeczna i technologiczna mające miejsce w Polsce, które zdaniem autorek powodują zmiany w ochronie wizerunku osób małoletnich, co może skutkować potencjalnymi zagrożeniami dla ich prywatności, bezpieczeństwa i reputacji. W celu potwierdzenia stawianej tezy przeanalizowane zostaną krajowe przepisy oraz dotychczasowe orzecznictwo, które mogą mieć wpływ na zwiększenie decyzyjności osób małoletnich w kwestii ochrony prawa do własnego wizerunku.

W tekście próbowano odpowiedzieć na kluczowe w dzisiejszych czasach pytanie: Czy obecne regulacje prawne w sposób należyty chronią osoby małoletnie przed naruszeniem dóbr osobistych przez udostępnianie ich wizerunku w internecie?. Za cel badawczy niniejszego opracowania autorki zakładają dowiedzenie, że zgodnie z obecnym porządkiem prawnym małoletni na gruncie kodeksu cywilnego¹ [dalej: k.c.] oraz kodeksu postępowania cywilnego² [dalej: k.p.c.] mają prawo do dochodzenia roszczeń względem rodziców, którzy bez ich zgody dopuścili się publikacji ich wizerunku w internecie.

Do odpowiedzi na to pytanie oraz udowodnienia postawionej tezy wykorzystano prawną-dogmatyczną oraz prawną-porównawczą analizę danych zastanych, w celu usystematyzowania wykorzystywanych źródeł naukowych stanowiących wstęp do dalszych rozważań autorek.

Praca będzie się składać z trzech części. W pierwszej z nich omówione zostaną prawne przesłanki upowszechniania wizerunku oraz niebezpieczeństwa związane z publikacją wizerunku dzieci. Kolejno omówione zostaną kwestie związane ze sprzeciwem jednego z rodziców lub opiekunów prawnych dotyczącym publikacji zdjęć małoletniego w internecie, by następnie szerzej omówić problematykę środków ochrony osoby małoletniej w ostatnim rozdziale opracowania.

Do źródeł wykorzystywanych w niniejszym artykule należy zaliczyć dotychczasową literaturę przedmiotu oraz orzecznictwo sądów krajowych.

¹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks Cywilny (Dz.U. 1964 nr 16 poz. 93).

² Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. 1964 nr 43 poz. 296).

CZĘŚĆ BADAWCZA

1. UDOSTĘPNIANIE WIZERUNKU DZIECKA

Wizerunek jest dobrem osobistym, chronionym między innymi przepisami prawa cywilnego, co znajduje potwierdzenie w art. 23 k.c., który stanowi, że: „Dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach”. Oznacza to, że wizerunek każdego, zatem również wizerunek małoletniego, pozostaje pod ochroną prawną. Jak wskazuje art. 10 § 1 k.c.: „Pełnoletnim jest, kto ukończył lat osiemnaście”. Wobec tego, każdy kto nie ukończył 18. r.ż., z wyjątkiem przewidzianym dla szesnastoletniej kobiety, która zawarła związek małżeński, pozostaje osobą małoletnią, posiadającą ograniczoną zdolność do czynności prawnych lub jej nieposiadającą³.

Podobnie jak w przypadku osób posiadających pełną zdolność do czynności prawnych, rozpowszechnianie wizerunku osoby, która posiada jedynie ograniczoną zdolność do czynności prawnych lub nie posiada jej wcale, wymaga zezwolenia, o którym mowa w art. 81 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych⁴ [dalej: Prawo autorskie]. Osoba posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych samodzielnie zezwala na rozpowszechnianie swojego wizerunku. Zezwolenie nie jest wymagane, kiedy osoba ta otrzymała wynagrodzenie za pozowanie i nie zastrzegła wyraźnie, że nie życzy sobie publikowania swojego wizerunku.

Zgodnie z art. 81 Prawa autorskiego nie wymaga również zezwolenia rozpowszechnianie wizerunku osoby stanowiącej jedynie szczegół całości, takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza, a także wizerunek osoby powszechnie znanej, jeśli jej wizerunek został wykonany w związku z funkcjami publicznymi, pełnionymi przez daną osobę. W przypadku rozpowszechniania wizerunku dziecka, czyli osoby o ograniczonej zdolności prawnej lub nieposiadającej zdolności prawnej stosuje się analogiczne przepisy. Wizerunek dziecka może być zatem rozpowszechniany, gdy jest ono osobą publiczną i pełni funkcje publiczne. Podkreślenia wymaga jednak fakt, że jednorazowe pojawienie się w filmie, serialu czy transmisji nie jest podstawą do uznania osoby, w tym także małoletniego, jako osobę publiczną⁵ –

³ M. Szuba, *Definicja dziecka na gruncie art. 304⁵ Kodeksu pracy – na tle porównawczym*, „Roczniki Administracji i Prawa nr XVIII (1)” 2018, s. 379–390.

⁴ Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. 1994 nr 24 poz. 83).

⁵ A. Sydor-Zielińska, *Rozpowszechnianie wizerunku małoletniego na podstawie art. 81 ust. 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego” 2017, z. 138, s. 79.

zezwoleń na rozpowszechnianie wizerunku, będzie więc konieczne, jeśli nie ma podstaw do uznania dziecka za osobę publiczną. Art. 17 k.c. stanowi, że do rozporządzania swoim prawem osoba o ograniczonej zdolności do czynności prawnych potrzebuje zgody przedstawiciela ustawowego. Nie podlega zatem wątpliwości, że zgoda rodzica będzie wymagana do rozpowszechniania wizerunku dziecka, które nie ukończyło 16 lat. Warto jednak podkreślić, że szesnastolatek może samodzielnie wyrazić zgodę na przetwarzanie danych osobowych na podstawie art. 8 Rozporządzenia o Ochronie Danych Osobowych⁶ [dalej: RODO], co będzie jednoznaczne z zezwoleniem na rozpowszechnianie wizerunku. Jest to istotne w kontekście publikowania zdjęć przez placówki oświatowe, ponieważ daje możliwość uzyskania takiej zgody przez szkołę od ucznia, który ukończył 16 lat, nie zaś bezpośrednio od jego przedstawiciela ustawowego.

Należy również podkreślić, że wizerunek dziecka nie może być rozpowszechniany w sposób, który narusza dobra osobiste dziecka, takie jak cześć czy swoboda sumienia, gdyż jak już wspomniano wcześniej, pozostają one pod ochroną prawną. Z prawnego punktu widzenia nie ma znaczenia to, czy wizerunek dziecka jest wykorzystywany w celach komercyjnych, czy też nie – w każdym przypadku należy zbadać, czy zostało udzielone ważne zezwolenie przez uprawnionego do tego opiekuna prawnego, a także czy sposób i charakter utrwalonego wizerunku nie budzi wątpliwości co do jego odpowiedniości w kontekście przedstawionego dziecka. Jest to istotne w kwestii ochrony praw osobistych małoletniego człowieka, który w zasadzie nie rozporządza samodzielnie swoim wizerunkiem, gdyż w jego imieniu robią to przedstawiciele ustawowi.

Stwarza to pole do nadużycia władzy rodzicielskiej, czego przykładem może być sprawa poznańskiej rodziny z 2015 r. Rodzice czwórki małoletnich rozpoczęli całodobową transmisję na żywo, umieszczając uprzednio kamery w pomieszczeniach, w tym również w pokoju swoich dzieci⁷. Całokształt działań rodziców godził w dobra osobiste dzieci, co zostało potwierdzone 16 listopada 2015 r. przez Sąd Rejonowy Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu. Nakazał on wówczas natychmiastowe zaprzestanie zamieszczania i publikowania wizerunku dzieci w internecie i usunięcie dotychczas opublikowanych nagrań, a także nałożono na rodzinę tymczasowy nadzór kuratora. Takie rozpowszechnianie wizerunku dziecka niesie za sobą konsekwencje prawne i ma wpływ na jego psychikę i rozwój społeczny.

⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych).

⁷ M. Glanc, *Życie poznańskiej rodziny na żywo w Internecie. Kamery śledzą ją 24 godziny na dobę!*, <https://www.se.pl/poznan/zycie-poznanskiej-rodziny-na-zywo-w-internecie-kamery-sledza-ja-24-godziny-na-dobe-aa-hidQ-ZvC7-GThu.html> (dostęp: 18.07.2023).

W dobie rozwoju technologicznego podkreślenia wymaga fakt, iż wizerunek dziecka upubliczniony na stronach internetowych może zostać powielany i zapisywany na nośnikach danych, zatem mimo jego usunięcia wciąż może być dostępny dla osób trzecich, co stwarza bezpośrednio zagrożenie dla dziecka, którego zarejestrowany wizerunek znajduje się w cudzym posiadaniu. Należałoby również podkreślić, że wbrew błędnemu przekonaniu zdjęcia upubliczniane na portalach społecznościowych są dostępne nie tylko dla wąskiego grona znajomych osoby publikującej, ale w gruncie rzeczy dla każdej osoby sprawnie poruszającej się po tego typu platformach.

Statystyki opublikowane przez Państwowy Instytut Badawczy NASK wskazują, że wizerunki 81% dzieci poniżej 2. r.ż. z Australii, Japonii, Unii Europejskiej, Nowej Zelandii i Stanów Zjednoczonych zostały opublikowane w internecie, co obrazuje szeroką skalę problemu⁸. Tak powszechne zjawisko upubliczniania wizerunku dzieci przez opiekunów zapewnia cyberprzestępcom szeroką gamę możliwości nielegalnego wykorzystania wizerunku małoletniego lub nawet kradzież jego tożsamości, co w przyszłości może przysporzyć małoletniemu wielu problemów, mimo iż to nie on rozporządzał swoim wizerunkiem, a jego opiekunowie.

2. SPRZECIW JEDNEGO Z RODZICÓW LUB OPIEKUNA PRAWNEGO

Istotną kwestię wskazano również w art. 98 § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego⁹ [dalej: k.r.i.o.]. Przepis ten stanowi, że w przypadku pozostawiania dziecka pod władzą rodzicielską obojga rodziców każde z nich może działać samodzielnie jako przedstawiciel ustawowy, zatem wystarczające jest uzyskanie zezwolenia matki lub ojca. Rozpowszechnianie wizerunku dziecka w sytuacji, kiedy rodzice są zgodni w tym temacie, nie zostało uznane za istotną sprawę dziecka, ze względu na brak konfliktu między opiekunami, co wyłącza konieczność uzyskania zgody każdego z rodziców. Zatem wyłącznie jeden z rodziców z powodzeniem może udzielić zezwolenia, wymaganego przez Prawo autorskie. W takiej sytuacji wystarczy jedynie brak sprzeciwu drugiego z opiekunów.

W dzisiejszych czasach z łatwością można sobie wyobrazić sytuację, gdy dwoje opiekunów jest zgodnych w kwestii rozpowszechniania wizerunku swojego dziecka, co w żaden sposób nie budzi kontrowersji i pozwala na założenie, że nawet rodzic, który takiego zezwolenia nie udzielił, nie wystąpi ze sprzeciwem. Także w momencie, kiedy wyłącznie jeden z rodziców posiada władzę rodzicielską nad dzieckiem, nie będzie wymagać się zgody drugiego rodzica. Wynika to z faktu pozbawienia władzy rodzicielskiej tego rodzica. Rodzic nieposiadający władzy

⁸ A. Borkowska, M. Łagowska, *Sharenting i wizerunek dziecka w sieci*, <https://www.gov.pl/web/niezagubdzieckawsieci/sharenting-i-wizerunek-dziecka-w-sieci> (dostęp: 17.07.2023).

⁹ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. 1964 nr 9 poz. 59).

rodzicielskiej nie będzie mógł rozporządzać wizerunkiem dziecka lub wyrazić sprzeciwu w związku z jego rozpowszechnianiem.

Inaczej jest w momencie, kiedy jeden z rodziców wyraził sprzeciw co do rozpowszechniania wizerunku swojego dziecka. Taki komunikat wyrażający brak zgody, na przykład na publikację zdjęć dziecka w konkretnej sytuacji, powinien być skierowany do drugiego rodzica. Co istotne, taki sprzeciw można wyrazić zarówno przed publikacją, jak i po udostępnieniu wizerunku małoletniego. W drugim przypadku rodzic, który upublicznił wizerunek małoletniego bez zgody drugiego opiekuna, powinien zastosować się do jego żądania i usunąć upubliczniony wizerunek dziecka z przestrzeni, w której go zamieścił. W istotnych sprawach dziecka rodzice rozstrzygają wspólnie, co stanowi art. 97 § 2 k.r.o. Wynika stąd, że jeśli wykorzystanie wizerunku dziecka zostanie uznane za istotne sprawy dziecka, a rodzice nie będą zgodni co do jego upubliczniania, to wówczas sprawę rozstrzygać będzie sąd opiekuńczy.

Pojęcie istotnych spraw dziecka jest pojęciem nieostrym, stąd nie sposób zdefiniować konkretne sytuacje, które mogłyby zaliczać się do miana istotnych spraw. W celu wyjaśnienia tego pojęcia należy posłużyć się orzecznictwem i doktryną prawa rodzinnego¹⁰. Za istotne sprawy dziecka można więc uznać chociażby decyzje dotyczące imienia dziecka, wyboru szkoły czy obywatelstwa¹¹. W pewnych okolicznościach także rozpowszechnianie wizerunku dziecka będzie postrzegane w takim samym kontekście jak wyżej wymienione aspekty. Zgodnie z wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 18 listopada 2021 r.¹² uzyskanie zgody na rozpowszechnianie wizerunku małoletnich w sytuacji, gdy brakuje porozumienia między rodzicami, stanowi istotną sprawę dziecka, a zatem konieczne jest uzyskanie zgody obojga rodziców, mimo iż wizerunek dzieci nie został przedstawiony w sposób budzący wątpliwości.

Mimo uzyskania zgody jednego z rodziców mogą się pojawić problemy w związku ze sprzeciwem drugiego rodzica. W praktyce stwarza to zagrożenie dla osoby wykorzystującej wizerunek dziecka za zezwoleniem jednego z rodziców. Osoba taka może nie posiadać informacji o sytuacji rodzinnej dziecka, którego wizerunek publikuje, a mimo to jest zobligowana do uzyskania zezwolenia obojga rodziców.

¹⁰ J. Stryk, *Rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka w przypadku braku porozumienia rodziców (art. 97 § 2 k.r.o.)*, <https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/08/Rozstrzygnięcie-o-istotnych-sprawach-dziecka-w-przypadku-braku-porozumienia-rodzic%C3%B3w-art-97-par.-2-kro.pdf> (dostęp: 18.07.2023).

¹¹ J. Ignatowicz, *System prawa rodzinnego i opiekuńczego*, red. J.S. Piątowski, Wrocław 1985, s. 808.

¹² Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 18 listopada 2021 r. I ACa 591/21, LEX nr 3286087.

Na podstawie art. 78 Prawa autorskiego w związku z art. 24 k.c., osobie porrzywdzonej, w tym także małoletniemu, którego wizerunek jest wykorzystywany mimo sprzeciwu jednego z rodziców, przysługują środki ochrony. Mogą mieć one charakter majątkowy lub niemajątkowy. W szczególności, jak wskazał Sąd Apelacyjny we wskazanym wcześniej wyroku, sąd może zobowiązać pozwanego do zaprzestania czynności naruszającej prawo i publikacji oficjalnych przeprosin, w związku z wykorzystywaniem wizerunku bez zezwolenia. Środki ochronne o charakterze majątkowym będą przybierały formę zadośćuczynienia lub przekazania kwoty zadośćuczynienia na określony cel społeczny. W świetle naruszenia dobra osobistego bez znaczenia będzie cel publikacji wizerunku małoletniego. Przedstawiciele doktryny jasno wskazują, że w przypadku wykorzystania wizerunku w celach komercyjnych bez zezwolenia sąd powinien z większą surowością oceniać takie naruszenie, w porównaniu do wykorzystania wizerunku małoletniego w celach prywatnych, co powinno przełożyć się na zastosowanie bardziej istotnej dolegliwości wobec naruszającego¹³. Dzieje się tak dlatego, gdyż skutki publikacji informacji o dzieciach przez rodziców mogą być odczuwane z wyjątkową siłą w okresie ich dojrzewania, podczas którego młodzi ludzie intensywnie pracują nad budowaniem swojej tożsamości, a opinie i relacje z otoczeniem odgrywają kluczową rolę. Informacje udostępniane przez rodziców na temat swoich dzieci w okresie dzieciństwa mogą mieć wpływ na ich doświadczenia w późniejszych latach – przede wszystkim może to rodzić nieporozumienia oraz potencjalnie skomplikować relacje między rodzicami a dziećmi, w miarę jak te ostatnie dojrzewają i nabierają świadomości, że takie treści są dostępne publicznie¹⁴.

3. POZEW MAŁOLETNIEGO PRZECIWKO RODZICOM

Art. 45 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej¹⁵ jasno stanowi, że: „Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd”. Wspomniany artykuł w żaden sposób nie wskazuje więc na ograniczenia odnośnie do wieku, co oznacza, że prawo do sądu dotyczyć będzie wszystkich obywateli – w tym również osoby małoletnie. Tezę tę zdaje się podkreślać twierdzenie prof. P. Sarneckiego, iż: „Każdy może więc zwrócić się do sądu, po pierwsze, wówczas, gdy poszukuje

¹³ N. Ryńska, *Dziecko może pozwać rodziców za publikację zdjęć w internecie*, <https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/977788,dziecko-moze-pozwac-rodzicow-za-publicacje-zdjec-na-facebooku.html> (dostęp: 14.09.2023).

¹⁴ M. Kierzkowska, *Sharenting – pomiędzy prawem rodzica do wyrażania siebie w mediach społecznościowych a ochroną prywatności dziecka*, „Kultura i Wychowanie” 2022, z. 2, s. 41–55.

¹⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483).

sprawiedliwości, tj., gdy pragnie uruchomienia sankcji przewidzianych za naruszenie prawa [...] lecz, po drugie, także wtedy, gdy odczuwa potrzebę definitywnego ustalenia swego statusu prawnego i potwierdzenia swoistego przebywania pod opieką prawa”¹⁶. Zważając na cytowany fragment, należy przyjąć, iż małoletni ma prawo do dochodzenia roszczeń względem rodziców, którzy bez jego zgody dopuścili się publikacji jego wizerunku w internecie, gdyż przede wszystkim ma do tego prawo zgodnie z wspomnianym wcześniej art. 23 k.c.

Pozew dziecka wobec rodziców, w dynamicznie zmieniającym się świecie, nie winien być uznawany za temat tabu, a raczej normę, która podkreśla, że małoletni też ma prawa, które powinny być respektowane również przez osoby najbliższe. Zgodnie z art. 64 k.p.c.: „Każda osoba fizyczna i prawna ma zdolność występowania w procesie jako strona (zdolność sądowa)”, a co za tym idzie małoletni również posiada prawo do występowania jako strona. Zdaniem prof. Manowskiej: „Zdolność sądowa odpowiada w zasadzie zdolności prawnej, bo tylko wówczas, gdy dany podmiot może być podmiotem praw i obowiązków, powinien mu przysługiwać przymiot strony. Ostatecznie zatem o tym, komu przysługuje zdolność sądowa, decyduje prawo materialne, określające, komu przysługuje zdolność prawna”.

Inaczej ma się kwestia zdolności procesowej definiowanej jako zdolność do czynności prawnej w kontekście prawa materialnego lub prościej ujmując – możliwość podejmowania we własnym imieniu, tj. przez pełnomocnika lub osobiście, czynności procesowych opisanych w k.p.c. Jak wskazuje art. 65 k.p.c.: „Zdolność do czynności procesowych (zdolność procesową) mają osoby fizyczne posiadające pełną zdolność do czynności prawnych, osoby prawne oraz jednostki organizacyjne, o których mowa w art. 64 § 1¹”, a więc zgodnie z k.p.c. małoletni, którzy nie ukończyli 13 lat, reprezentowani są w postępowaniu sądowym przez swoich przedstawicieli ustawowych, czyli najczęściej rodziców, opiekunów prawnych lub kuratora. Reprezentacja nie ogranicza się wyłącznie do wniesienia powództwa w imieniu dziecka, ale również do podejmowania wszelkich innych, niezbędnych czynności w trakcie postępowania sądowego. Małoletni w wieku 13 lat i więcej mają zdolność procesową, co oznacza, że mogą być stronami w postępowaniu sądowym.

Jednakże, zgodnie z k.p.c. w przypadku małoletnich powyżej 13 lat, sąd może zarządzić reprezentację procesową przez przedstawiciela ustawowego, o ile uzna to za niezbędne w interesie małoletniego. Nie zawsze jednak będzie to możliwe – nie logicznym byłoby wyznaczenie rodzica lub opiekuna prawnego do reprezentowania dziecka niemającego zdolności procesowej w sprawie, w której będziemy mieli do czynienia z dwoma różnymi interesami prawnymi – interesem małoletniego i in-

¹⁶ P. Sarnecki, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. 2, wyd. 2, red. L. Garlicki, M. Zubik, Warszawa 2016, art. 45, <https://sip-1lex-1pl-1ym3yi9eu003e.hanbg.uek.krakow.pl/#/commentary/587744255/541695/garlicki-leszek-red-zubik-marek-red-konstytucja-rzeczypospolitej-polskiej-komentarz-tom-ii-wyd-ii?cm=URELATIONS> (dostęp: 12.09.2023).

tereselem jego rodzica. W takiej sytuacji ustawodawca w art. 99 k.r.i.o. przewidział, że: „Dla dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską, którego żadne z rodziców nie może reprezentować, sąd opiekuńczy ustanawia kuratora reprezentującego dziecko”. Niemożność ta będzie wynikać przede wszystkim z opisanej różnicy interesów – brak ustanowienia kuratora w takiej sytuacji może rażąco naruszać dobro małoletniego. Ponadto jak wskazuje dr hab. G. Jędrejek: „Jeżeli w postępowaniu, w którym występują rodzice oraz dziecko, dziecko nie będzie reprezentowane przez kuratora, ale przez jedno z rodziców, to zachodzi nieważność postępowania z powodu pozbawienia dziecka możliwości obrony swych praw”, co byłoby nie tylko niezgodne z Konstytucją, ale z szeregiem innych ustaw krajowych.

Mimo iż małoletni bez wątpienia ma prawo do dochodzenia roszczeń względem rodziców, którzy bez jego zgody dopuścili się publikacji jego wizerunku w internecie, to takie pozwy w chwili obecnej są rzadkością. Nie można jednak wykluczyć, że za parę lat sytuacja może ulec zmianie i sądy będą wręcz zarzucane tego typu pozwami, tak jak ma to miejsce w innych krajach europejskich, takich jak Francja lub Austria. Co istotne tego typu roszczenia nie ulegają przedawnieniu, a więc małoletni z chwilą uzyskania pełnoletności i zdolności procesowej będzie mógł samodzielnie wytoczyć powództwo i reprezentować swoje interesy w sprawie.

PODSUMOWANIE

Zagadnienie przedstawione w przedmiotowym opracowaniu bez wątpienia stanowi wyzwanie dla prawodawstwa polskiego, ale także wszystkich rodziców i opiekunów prawnych, od których winno się wymagać szacunku i zrozumienia wobec własnych dzieci. Jest to problem nie tylko bieżący, ale przede wszystkim wymagający szerszego omówienia w dyskursie naukowym i przestrzeni publicznej.

W kontekście postawionego pytania badawczego należy zwrócić uwagę na potrzebę wprowadzenia odrębnych regulacji na szczeblu europejskim, które uregulują kwestię możliwości publikacji wizerunku osób małoletnich przez ich rodziców lub opiekunów prawnych. Istniejące regulacje prawne w Polsce stanowią pewne zabezpieczenie, jednak w obliczu szybkiego rozwoju mediów społecznościowych oraz łatwości publikacji treści online, stają się one niewystarczające. Współcześnie młodzież wchodzi w świat cyfrowy coraz wcześniej, często zanim zdąży zrozumieć skutki publikacji swojego wizerunku w sieci. Dlatego ważne jest, aby prawo chroniło ich prawa i dobro osobiste. Aktualne przepisy, które pozwalają małoletnim dochodzić roszczeń względem rodziców lub opiekunów, którzy bez ich zgody publikują ich wizerunek, stanowią istotne narzędzie ochrony. Jednak konieczne jest podkreślenie, że obawa przed procedurami sądowymi, konfliktami rodzinnymi, czy też możliwą odpowiedzialnością prawną nie może stanowić substytutu za rozsądne i odpowiedzialne podejście rodziców do publikacji wizerunku swoich dzieci w internecie.

Wnioskiem, który nasuwa się po analizie tego zagadnienia, jest potrzeba edukacji i podnoszenia świadomości rodziców oraz opiekunów prawnych. To właśnie przez zrozumienie konsekwencji publikacji wizerunku małoletniego w internecie możemy osiągnąć rzeczywistą ochronę dzieci. Przepisy prawne to jedno, ale jeszcze ważniejsze jest wzbudzenie w rodzicach i opiekunach refleksji nad swoimi działaniami w cyberprzestrzeni.

Ostatecznie, kwestia ochrony wizerunku małoletnich w internecie to nie tylko problem prawniczy, ale przede wszystkim moralny i społeczny. Szanowanie prywatności i godności dziecka w dobie internetu i technologii staje się wspólnym zadaniem całego społeczeństwa. Warto zastanowić się, czy nasze działania w sieci naprawdę służą dobru naszych dzieci i czy nie narażamy ich na niepotrzebne ryzyko. Ostatecznie, troska o dobro i bezpieczeństwo młodszych pokoleń stanowi wyzwanie, któremu należy sprostać z pełnym zaangażowaniem i rozważą.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Borkowska A., Łagowska M., *Sharenting i wizerunek dziecka w sieci*, <https://www.gov.pl/web/niezagubdzieckawsieci/sharenting-i-wizerunek-dziecka-w-sieci> (dostęp: 17.07.2023).
- Glanc M., *Życie poznańskiej rodziny na żywo w Internecie. Kamery śledzą ją 24 godziny na dobę!*, <https://www.se.pl/poznan/zycie-poznanskiej-rodziny-na-zywo-w-internecie-kamery-sledza-ja-24-godziny-na-dobe-aa-hidQ-ZvC7-GThu.html> (dostęp: 18.07.2023).
- Ignatowicz J., *System prawa rodzinnego i opiekuńczego*, red. J.S. Piąkowski, Wrocław 1985.
- Kierzkowska M., *Sharenting – pomiędzy prawem rodzica do wyrażania siebie w mediach społecznościowych a ochroną prywatności dziecka*, „Kultura i Wychowanie” 2022, z. 2. DOI: https://doi.org/10.25312/2083-2923.22_04mk.
- Ryńska N., *Dziecko może pozwać rodziców za publikację zdjęć w internecie*, <https://prawo.gazeta-prawna.pl/artykuly/977788,dziecko-moze-pozwac-rodzicow-za-publikacje-zdjec-na-facebooku.html> (dostęp: 14.09.2023).
- Sarnecki P., [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom II, wyd. II*, red. L. Garlicki, M. Zubik, Warszawa 2016, art. 45, <https://sip-1lex-1pl-1ym3yi9eu003e.hanbg.uek.krakow.pl/#commentary/587744255/541695/garlicki-leszek-red-zubik-marek-red-konstytucja-rzeczypospolitej-polskiej-komentarz-tom-ii-wyd-ii?cm=URELATIONS> (dostęp: 12.09.2023).
- Słyk J., *Rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka w przypadku braku porozumienia rodziców (art. 97 § 2 k.r.o.)*, <https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/08/Rozstrzygnięcie-o-istotnych-sprawach-dziecka-w-przypadku-braku-porozumienia-rodzic%C3%B3w-art-97-par.-2-kro.pdf> (dostęp: 18.07.2023).
- Szuba M., *Definicja dziecka na gruncie art. 304⁵ Kodeksu pracy – na tle porównawczym*, „Roczniki Administracji i Prawa nr XVIII (1)” 2018. DOI: <https://doi.org/10.5604/01.3001.0012.6010>.

Akty prawne

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks Cywilny (Dz.U. 1964 nr 16 poz. 93).

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. 1964 nr 43 poz. 296).

Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. 1994 nr 24 poz. 83).
Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych).

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. 1964 nr 9 poz. 59).

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483).

Orzecznictwo

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 18 listopada 2021 r. I ACa 591/21, LEX nr 3286087.

ABSTRAKT

Naruszanie dóbr osobistych osób małoletnich przez ich rodziców lub opiekunów prawnych w kontekście publikacji wizerunku w przestrzeni internetowej jest problemem społecznym, który zdaniem autorki wymaga szczególnej uwagi i wnikliwej analizy. Wielu rodziców jest nieświadomych konsekwencji publikacji wizerunku ich dzieci w sieci, co może prowadzić do potencjalnego zagrożenia ich prywatności, bezpieczeństwa i reputacji. W niniejszym opracowaniu autorki podjęty został omówienie problematyki naruszania dóbr osobistych osób małoletnich przez ich rodziców lub opiekunów prawnych, którzy bez ich zgody dopuszczają się publikacji ich wizerunku w internecie. Tekst jest próbą znalezienia odpowiedzi na kluczowe w dzisiejszych czasach pytanie: Czy obecne regulacje prawne w sposób należyty chronią osoby małoletnie przed naruszeniem dóbr osobistych przez udostępnianie ich wizerunku w internecie?. Do odpowiedzi na to pytanie oraz udowodnienia postawionej tezy wykorzystana zostanie prawnodogmatyczna oraz prawnoporównawcza analiza danych zastanych. Postawiona na wstępie teza, że małoletni na gruncie kodeksu cywilnego oraz kodeksu postępowania cywilnego mają prawo do dochodzenia roszczeń względem rodziców, którzy bez ich zgody dopuścili się publikacji ich wizerunku w internecie, zostaje skonfrontowana z dotychczasową linią orzecniczą oraz przepisami krajowymi, które stanowią wstęp do rozważań i kompleksowego omówienia tytułowej problematyki.

Słowa kluczowe: małoletni, kodeks cywilny, prawo do wizerunku, dobra osobiste, kodeks postępowania cywilnego